

N:o 37.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afkortning i öfningstiden för värnpliktig, som uppnått en viss skjutskicklighet, och om organisation af det frivilliga skytteväsendet, m. m.

I en till utskottet remitterad motion, n:o 89, föreslår herr *Smeds Lars Olsson* i Älfvalsåsen.

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan plan för värnpliktiges öfningar, att möjlighet till afkortning i tiden för dessas fullgörande måtte beredas medlem af skytteförening, som kan förete intyg om att hafva uppnått en viss därför beständ skjutskicklighet.

I motionens syfte hafva instämt herrar *Ollas A. Ericsson, A. Hansson* i Solberga och *B. P. Ersson*.

I likaledes till utskottet hänvisad motion, n:o 125, föreslår hr *J. Bengtsson* i Bjärnalt.

att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om *dels* en fullständigt ordnad organisation för det frivilliga skytteväsendet och hvad som staten närmast har att vidtaga för att denna rörelse må blifva allmänt utbredd och gagnande och resultatet af dess verksamhet för vårt försvarsväsen det bästa möjliga och med arméén mera samarbetande; *dels ock* huruvida och till huru stor utsträckning det må beviljas sådana värnpliktige minskning i rekrytskolan för en viss tid vid deras inträde i tjänstgöring vid arméén, som då visa godkändt betyg från vederbörande skytteförenings styrelse uti

frivilligt förvärfvad skjutskicklighet, detta med hänsyn till den stigande emigrationen och de orsaker, som den utsträckta värnplikten därtill har, samt att Kungl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med förslag, hvartill berörda utredningar gifva anledning.

Herr *Smeds Lars Olsson* anför till stöd för sin hemställan:

»Bland de försvarsåtgärder, som under den senaste tiden förmärkts och vidtagits, är den frivilliga skytterörelsen den, som i allt vidare kretsar i vårt land börjat omfattas med ett för hvarje år mer och mer ökad intresse. Staten har också från sin sida vetat att uppskatta betydelsen af denna frivilliga form för vårt lands försvar, i det Riksdagen i en följd af år lämnat större och större anslag för ifrågavarande ändamål, och Kungl. Maj:t begär nu af Riksdagen 650,000 kr. till befrämjande af det frivilliga skytteväsendet.

Om Kungl. Maj:ts förslag till ordnande af landstormen vinner Riksdagens bifall, torde därigenom den frivilliga skytterörelsen erhålla en bättre organisation, då den i så fall kunde ha att påräkna komma under ledning af militäriskt bildade personer, och skulle afven därigenom vinna i anseende samt tillika omfattas med större sympati och förtroende, än den för närvarande på många håll har.

Men för att vinna en allmännare tillslutning och för att uppnå det bästa möjliga resultat, behöfver nog den frivilliga skytterörelsen utom statsbidrag en häfstång, som densamma nu saknar.

En sådan skulle sannolikt i en ganska hög grad vinnas därigenom, att värnpliktsöfningarna anordnades på ett sätt, som medgäfve värnpliktig medlem af skytteförening afkortning i tiden för öfningarnas fullgörande.

För att erhålla sådan afkortning i öfningstiden, skulle erfordras intyg från af staten utsedd kontrollant, att värnpliktig uppnått en viss erforderlig skjutskicklighet.

Genom att den frivilliga skytterörelsen ordnades på så sätt, som här ofvan antyds, skulle flera fördelar kunna vinnas.

I första rummet finge föräldrar och målsmän under den tid, som värnpliktig i annat fall är skyldig att vistas å lägerplatser för inhämtande af den skjutskicklighet, som erfordras för hans militära utbildning, ha sina söner hemma och få använda deras arbetskraft för hemmets behof, då de genom att vara medlemmar i en skytteförening kunde på vissa lediga stunder genom deltagande i under sakkunnig ledning stående skjutöfningar förvärfva sig samma skjutskicklighet.

Staten skulle äfven komma att vinna på en sådan anordning, i det att värnpliktige komme att vistas en kortare tid å öfningsplatserna och desammas underhåll därigenom betydligt kunde nedbringas samt Riksdagens anslag för skytterörelsen äfven därigenom på ett mera effektivt sätt blifva fruktbringande för försvarsändamål och skytterörelsen tillika få en större anslutning och komma att omfattas med mera förtroende.»

Herr J. Bengtsson utgår i sin motion från den betydande utvandringen från Sverige, hvilken han anser i väsentlig grad förorsakas af den nya värnpliktslagen med dess förlängda tjänstgöringstider. Sedan den tillkommit, »har emigrationen varit i oafbrutet stigande, äfven om förändring af de ekonomiska förhållandena inträdt, hvarför man måste nödgas antaga, det den förlängda tjänstgöringstiden vid arméen är en i icke ringa grad medverkande orsak till den alltjämt stigande emigrationen, hvilket äfven visar sig däraf, att hufvudsumman af de ynglingar som lämna landet äro sådana, som just nalkas den ålder, då värnplikten skall fullgöras, och icke på långt när så många torde de vara, som efter fullgjord värnpliktsöfning afresa till Amerika.»

I enlighet härmed finner motionären ett medel att hämma emigrationen vara »att mildra värnplikts fullgörande och förändra lagstiftningen därhän, att en minskning i den nu ovillkorliga tjänstgöringen vid arméen gjordes, och i stället möjlighet bereddes de värnpliktige att frivilligt skaffa den ersättning för undsluppen tjänstgöring, som kan erfordras i de ämnen, som kunna öfvas, utan att en från början fullständig militär undervisning fordras.»

Motionären framhåller därför som önskemål, att »skytterörelsen mera kraftigt än hittills understöddes af staten och ett samarbete med arméen kunde vinnas på så sätt, att *de värnpliktige, som från vederbörande skytteförenings styrelse eller instruktör erhållit godkänt betyg i skjutning, vid sitt inträde i tjänstgöring inom arméen för sin sålunda frivilligt förvärfvade skjutskicklighet erhöle befrielse för en viss tid från tjänstgöring vid rekrytskolan*; på detta sätt vore redan en lindring i värnplikts fullgörande åstadkommen och möjlighet beredd för den det önskar att utan ovillkorlig kaserntjänstgöring frivilligt i sin hemort förvärfva sig den färdighet i skjutning som erfordras, samtidigt med att den frivilliga skytterörelsen, som i Sverige torde vinna allt större och större tillslutning, härigenom erhöle en uppmantran och vunne i styrka för att åt arméen blifva en värdefull bundsförvandt vid höjandet af den personliga skjutskickligheten. Denna institution finge därjämte en viss betydelse såsom förskola åt arméen, då de värnpliktige där kunde inhämta de nödvändigaste förutsättningarna för

utbildning i skjutning, som de sedan kunde tillgodogöra sig vid tjänstgöringen inom arméen.»

Motionären framhåller härefter fördelarna för försvaret, att staten tager det frivilliga skytteväsendet under sitt hägn, så att skjutskickligheten vinner allmän utbredning, medan man riskerar, att intresset för och deltagandet i de frivilliga skjutöfningarna kommer att minskas, om icke staten träder till kraftigt uppmuntrande och stödjande.

För att verkligen kunna åt arméen blifva en värdefull bundsförvandt såsom förskola och repetitionskurs vid höjandet af den personliga skjutskickligheten hos vårt folk, måste — framhåller motionären vidare — det frivilliga skytteväsendet vara väl organiseradt; och denna organisation måste af staten vara kraftigt understödd icke blott genom tillsläppande af gevär och ammunition, utan äfven genom anslag till anordnande af skjutbanor, täfningar och instruktör m. m. Hittills för sådana ändamål beviljade anslag hafva visat sig otillräckliga, och motionären önskar en utredning om, i hvilken omfattning staten bör på detta område ingripa. Därvid skulle ock undersökas, om och i huru stor utsträckning sådana värnpliktige skulle kunna erhålla befrielse från tjänstgöring i arméen, som före värnpliktens början uppfyllt fordringarna vid skjutning inom resp. skytteförening, äfvensom hvilka fordringar som för sådan befrielse lämpligen kunna uppställas.

Motionären framhåller, huru flerstädes utomlands en sådan af det allmänna kraftigt omhuldad skytterörelse står vid sidan af hären, och betonar, att skytterörelsen i vårt land särskildt borde blifva landstormen till nytta. Landstormskompaniernas benämning borde rättas efter det skyttegilles, hvilket vore afsedt att främst verka som det lifgifvande, sammanhållande elementet inom kompaniet.

De fordringar, som af skytterörelsens målsmän ställas på staten, äro, enligt motionären, hufvudsakligast:

att hvarje under eller inom värnpliktsåldern varande skytt vid skytteförenings öfningar bekostas fri ammunition;

att möjlighet beredes för skytteväsendets såväl förenings- och förbundsstyrelser som centralstyrelsen att anordna täfningar, som i så hög grad sig göra låter förlänas karaktären af regelbundet återkommande nationella folkfester;

att vid resor å statsbanorna skyttarne måtte, vid resa till och från täfningarna, erhålla fria resor;

att skytteföreningarna sättas i tillfälle att utföra sina skjutöfningar med det för arméen antagna 6,5 m. m. geväret;

att staten bekostar byggandet af skjutbanorna och därtill hörande paviljong; samt

att från något närliggande regemente beordras en militär att som instruktör leda öfningarna under vissa tider om året.

Motionären anser, att när ynglingar, som nalkas värnpliktsåldern och börja tänka att, för undslippande af exercis, hellre resa till Amerika, men då af vederbörande skytteförenings styrelse erhöles upplysning om att de nu förvärfvat sig så stor färdighet i skjutning, att, om de stanna hemma och fullgöra sin beväringsskyldighet, de då erhålla flere månaders minskning i tjänstgöringstiden, så skulle de nog taga det vissa framför det ovissa och hellre fullgöra exercisen och utföra sitt arbete i Sverige än utvandra till annat land.

Hvad orsakerna till emigrationen vidkommer, har utskottet redan vid behandlingen af ett par andra motioner uttalat sin uppfattning, att de äro väsentligen af ekonomisk art. Säkerligen är också motviljan mot värnplikten en bevekelsegrund af sekundär art, hvilken, där den förekommer, mindre utgör hufvudanledning till beslutet att utvandra än medverkar till, att den i allt fall påtänkta utvandringen företages, innan värnpliktstjänsten inträder. Detta jämte den omständigheten, att ett flertal ynglingar af flere skäl afvakta myndighetsålderns inträde och den tid, då de kunna påräkna vuxna och utlärdas arbetares löner, för att gifva sig af, synes utskottet tillräckligt förklara den betydande stegring af emigrationen, som utmärker just det första värnpliktsåret och som nedanstående siffror, jämförda med motsvarande norska, gifva vid handen. Ar 1900 utvandrade följande antal personer af mankön vid nedanstående ålder i Sverige och Norge:

Åldersår.	Sverige.	Norge.
0—15	1,107	585
15—16	194	100
16—17	281	175
17—18	385	337
18—19	631	470
19—20	802	582
20—21	1,238	678
21—22	539	592
22—23	572	517
23—24	685	357
24—25	518	291

Åldersår.	Sverige.	Norge.
25—26	457	267
26—27	347	212
27—28	288	202
28—29	227	161
29—30	174	104

Hela antalet män, som nämnda år utvandrade från Sverige, var 10,445, medan från Norge utvandrade 6,873. Till senare statistik har utskottet icke haft tillgång, men antagligen utvisar den snarare ökad stegring vid myndighetsåldern på grund af den förlängda öfningstiden än motsatsen ej minst af den anledning — som särskildt gäller öfvergångstiden —, att vid anställningstiden på hösten de ynglingar, som följande år i april skola rycka in till tjänstgöring, i många fall hafva svårt att få plats.

I Norge inträder värnplikten i det år, hvori den unge mannen fyller sitt 22 år, och han inkallas till öfning följande år. I Sverige inskrifves den unge som värnpliktig det år, han fyller 21 år, och hans första militärtjänst inträder samma år. Denna skiljaktighet i förening med den inträdda myndighetsåldern förklarar rätt väl den plötsliga stegringen i Sverige och den jämnare fördelningen af siffrorna i Norge.

Utskottet har härefter att yttra sig öfver den ifrågasatta utredningen om, i hvad mån staten bör ekonomiskt understödja det frivilliga skytteväsendet.

Antalet frivilliga skytteföreningar i Sverige var vid utgången af

år 1902	1,716
» 1903	1,790.

Medlemsantalet i rikets frivilliga skytteföreningar var den 31 december 1902:

20 år och därunder	31,455
i åldern 21—28 år (beväringens första uppbåd) . . .	27,671
i åldern 28—32 år (beväringens andra uppbåd) . . .	9,089
i åldern 32—40 år (landstormen)	11,205

S:a medlemmar, som icke utträdt ur värnpliktsåldern, 82,968
i åldern öfver 40 år 13,710

S:a aktiva 96,678

passiva, d. v. s. icke skjutande, 13,452

S:a medlemmar 110,130.

Tillslutningen till skytterörelsen af unge män under värnpliktsåldern är, såsom häraf framgår, beaktansvärd och glädjande.

Huru de till skytteväsendet anslagna statsmedlen användas, framgår af följande af Kungl. Maj:t fastställda

Plan för användande under år 1904 af de till understöd åt det frivilliga skytteväsendet tillgängliga anslagsmedel.

Inkomster:

1904 års anslag	kr. 500,000: —
hvarifrån bör afgå:	
af anslaget enligt nådigt bref den 4 september 1903 anvisade medel »	<u>25,000: —</u> kr. 475,000: —
	Summa kronor 475,000: —

Utgifter:

Öfverstyrelsen:

till reseersättning åt ledamöterna i skytteförbundens öfverstyrelse och dess verkställande utskott	kr. 5,000: —
» reseersättning åt de af Kungl. Maj:t förordnade ledamöterna i skytteförbundens verkställande utskott, högst »	4,000: —
» reseersättning åt ledamöterna i öfverstyrelsens verkställande utskott »	1,000: —
» anskaffande af skyttemärken »	9,000: —
» understöd åt Svensk Skyttetidskrift »	2,000: —
» arfvoden, hyra m. m. »	<u>12,040: —</u> kr. 33,040: —

Skytteförbunden:

» arfvoden åt skytteförbundens sekreterare »	6,000: —
» omkostnader för allmänna täflingsskjutningars anordnande och öfriga af förbundens verksamhet föranledda utgifter »	10,000: —
» pris vid täflingsskjutningarna »	<u>32,000: —</u>
Transport	48,000: — kr. 33,040: —

	Transport	48,000 — kr.	33,040: —
till Dalarnas, Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens skytte- förbund såsom extra understöd . . .	kr.	<u>3,000: —</u>	» 51,000: —

Skytteföreningarna:

Årsunderstöd att utgå med 2 kronor för 61,418 skyttar	»	122,836: —
Bidrag till fri ammunition, beräknadt efter 3 kronor för 63,077 skyttar . .	»	<u>189,231: —</u>
att — jämte behållningen från föregående år samt möj- ligen blifvande öfverskott på förestående anslagstitlar — enligt Kungl. Maj:ts särskilda beslut användas till understöd för skjutbanors ordnande och andra utgifter för det frivilliga skytteväsendet	»	<u>78,893: —</u>
		Summa kronor 475,000: —

Någon principiell utredning genom Kungl. Maj:t, i hvad mån statens bidrag till det frivilliga skytteväsendet bör ökas och till hvilka ändamål det bör användas, anser utskottet icke nödig. Skytteförbundens öfverstyrelse lär nämligen icke uraktlåta att till hvarje tid framställa de önskemål, den finner vara af betydelse för rörelsens lyckliga fortgång, och statsmakterna torde icke uraktlåta att efterkomma dessa önskemål i den mån de finna dem beaktansvärda och tillgångar finnas. Enligt hvad utskottet inhämtat, äro de af motionären framhållna krafven icke i allo identiska med hvad på representativt håll i det frivilliga skytteväsendet hittills ansetts nödvändigt och ändamålsenligt.

En organisation af skytteväsendet, som på något sätt skulle ställa det under militäriskt förmynderskap, kan utskottet icke tillråda. Dess storartade utveckling i denna tid härleder sig utan tvifvel i väsentlig mån af den stora frihet, hvarunder det fått uppväxa. Ej minst har härtill bidragit rätten att fritt välja instruktör blott under den kontroll i afseende å dennes lämplighet för uppdraget, att valet skall godkännas af den af Kungl. Maj:t utsedda ledamoten i vederbörande skytteförbunds styrelse. Mellan militärer, som *kommenderas* till instruktörer, och vederbörande skytteföreningar skulle samarbetet svårligen alltid blifva lika godt och för tillslutningen till de senare förmånligt som det, den nuvarande anordningen tryggar. Dessutom är det ju föga egentligt att kommendera instruktörer till föreningar, som äga en rent borgerlig karaktär.

Slutligen har utskottet att taga i skärskådande frågan, om en del af militäröfningarna, och i så fall huru stor, skulle kunna efterskänkas värnpliktige, hvilka förete vederbörliga intyg om skjutskicklighet, inhämtad i skytteföreningarna.

Det råder intet tvifvel om, att det skulle vara ett starkt stöd för dessa föreningar, om en dylik förmån kunde beviljas, särskildt om befrielsen från militäröfningarna kunde utsträckas till någon afsevärd tid. För de värnpliktige vore en sådan befrielse säkerligen också mycket välkommen.

Utskottet kan dock icke inse, huru den åtminstone för närvarande skulle låta sig lämpligen genomföra. För det första måste den begränsas till fotfolket, då för de öfriga hufvudvapnen färdighet att handtera geväret icke äger samma betydelse. Vidare ingå i elementen för fotfolkets utbildning icke blott skjutfärdighet, utan också utom åtskilligt annat marschfärdighet. För att inrätta sådana öfningar för de medlemmar, hvilka ännu icke gjort militärtjänst, äro skytteföreningarna icke ordnade. Och man har icke förnummit, att de skulle vara benägna att därutinnan träda i spåren af de gamla skarpskytteföreningarna, hvilka på sådant sätt förvärfvade åt sina medlemmar frihet från första årets på den tiden blott fjorton dagar långa vapenöfningar.

Rekrytutbildningen vid fotfolket börjar med marsch- och riktöfningar, utom instruktion och gymnastik under kortare eller längre tid allteftersom truppens utbildning det fordrar. Denna utbildning påskyndas gifvetvis däraf, att truppen är uppblandad med rekryter, hvilka kunna skjuta och marschera. Efter rätt kort tid vidtaga redan de första små utmarscherna med öfningar i terräng, och härutöver skulle i allt fall någon befrielse icke kunna äga rum, liksom den icke heller utan rubbning af öfningarnas regelbundna gång kan inträda under deras fortgång.

I hvad mån de fältskjutningar, hvilka allt mera utbreda sig bland skytteföreningarna och hvilka äro ägnade att åstadkomma en värdefull förmåga att röra sig i terräng, en gång kunna utveckla skyttarnes krigsduglighet därhän, att någon del af öfningstiden kan efterskänkas, torde ännu vara för tidigt att yttra sig om.

Under sådana förhållanden och då vidare för truppens utbildning till en militär organisation är af vikt fullständig samöfning af dess beståndsdelar, där icke öfningstiden är ganska lång, äfvensom då från skytteföreningarna själfva icke gjort sig gällande någon önskan i den här omhandlade riktningen, synes den af båda motionärerna ifrågasatta befrielsen af skjutskicklige värnpliktige från en del af rekrytutbildningen icke vara att förorda.

På grund af det anförda får utskottet hemställa:

- 1:o) att herr Smeds Lars Olssons motion icke må till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda;
- 2:o) att herr J. Bengtssons motion icke heller må till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 april 1904.

HENRIK HEDLUND.

Reservation

af herrar *Gust. Österberg, E. G. Åkerlind, Johan Olofsson, Smeds Lars Olsson:*

Då vi icke kunna gilla det slut, hvartill utskottet kommit, få vi såsom vår uppfattning anförä, att den af motionärerna föreslagna lättningen i värnpliktens fullgörande för i hembygden i vissa militära färdigheter öfvade beväringmän synes oss både berättigad och önskvärd.

Utskottet medgifver visserligen, att det skulle vara ett starkt stöd för skytteföreningarna, om den af motionärerna föreslagna förmånen kunde vinnas, samt att en dylik säkerligen också vore mycket välkommen för de värnpliktige. Men det förklarar sig icke kunna inse, huru denna förmån åtminstone för närvarande skulle låta sig lämpligen genomföras, bland annat därför att den skulle begränsas till fotfolket.

Vidare förmenar utskottet, att den nuvarande tjänstgöringstiden är behöflig för att uppnå önskvärd samöfning inom truppen och att därför »den af motionärerna ifrågasatta befrielsen af skjutskicklige värnpliktige från en del af rekrytutbildningen icke vore att förorda».

Enligt vårt förmenande kan skäligen icke ifrågasättas, att en lindring omedelbart skall kunna tänkas genomförd, utan först sedan den nya värnplikten efter öfvergångstidens slut trädte i full kraft. Om ock Kungl. Maj:t före denna tidpunkt till Riksdagen inkomme med förslag i ämnet, vore anordningarna för ifrågasatta lindring icke på en gång genomförda.

Med denna väsentligt utsträckt öfningstid för ögonen, förefaller det oss icke omöjligt, att man, under förutsättning att en del militära färdigheter kunde inöfvas i hembygden, utan svårighet skulle kunna icke obetydligt inskränka tjänstgöringsskyldigheten för ifrågasatta värnpliktige under första året. Åtskilliga militära kunskaper, utöfver skjutning mot fasta mål och i fält, kunde nog inläras i hembygden. Intyg om att sådana kunskaper inhämtats på tillfredsställande sätt skulle kunna hafva till följd, att beväringarna under denna kategori indelades i särskilda kompanier, hvilka under pågående öfningar vid lämplig tid, till exempel juli månad, permitterades.

På samma gång vi i likhet med utskottet tro, att en sådan befrielse för den värnpliktige vore mycket välkommen, är det påtagligt, att för landtmännen en dylik lättnad hade stor betydelse, i synnerhet om den inträffade under den för dem mest brådskande tiden, då höbärgningen äger rum.

Äfven staten skulle härigenom göra betydliga besparingar.

Om vi förutsätta, att cirka $\frac{1}{3}$ af de värnpliktige framdeles skulle finna med sin fördel förenligt att låta utbildas i hembygden, så skulle antalet uppgå till omkring 8,000 man. Staten hade sålunda att beräkna i besparad utspisning och dagaflöning i rundt tal 150,000 kr. Under samma tid skulle de permitterade gifva landet, lågt räknadt, 200,000 dagsverken.

Att den här omtalade lindringen icke kan komma annat än förfolket till godo, anse vi icke utgöra något skäl för ett afstyrkande af motionerna.

Den olikhet i detta afseende, som skulle drabba de olika vapenslagen, är redan införd i och med den nuvarande härordningen.

Det kan icke heller förnekas, att den af motionärerna föreslagna afkortningen i tiden för värnpliktsöfningarna påkallas af de afsevärda uppoffringar, som göras af skytteföreningarnas medlemmar.

Vi motse äfven, att genom en dylik anordning värnpliktsöfningarna skulle komma att omfattas med mycket större intresse, om dessa försigkomna och läraktiga ynglingar icke såsom nu ofta är fallet behöfde hindras i sina framsteg af slöa och oläraktiga element.

På grund af hvad vi sålunda anført, få vi hemställa,

att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, det Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan plan för värnpliktiges öfningar, att möjlighet till afkortning i tiden för dessas fullgörande måtte beredas medlem af skytteförening, som kan förete intyg om att hafva uppnått en viss därför bestämd skjutskicklighet.
